

Šarlatové
písmeno

NATHANIEL HAWTHORNE

Šarlatové písmeno

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.cooboo.cz
www.albatrosmedia.cz

Alena Dvořáková, Nathaniel Hawthorne
Šarlatové písmeno – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2022

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS MEDIA

Šarlatové
písmeno

NATHANIEL HAWTHORNE

Přeložil Jaroslav Hronek

CooBoo Classics Svazek 10

COO
BOO

Celnice

Slouží jako prolog k Šarlatovému písmenu

Je poněkud zvláštní, že už podruhé v životě podléhám autobiografické pohnutce – ačkoli s přáteli a v soukromí domáciho krbu se mluvit o sobě a svých záležitostech zdráhám – a oslovuji veřejnost. Prvně se tak stalo před třemi nebo čtyřmi léty, kdy jsem čtenáře – neomluvitelně, protože vskutku nevím, jak to odůvodnit shovívavému čtenáři a čím ospravedlnit dotěrného autora – podaroval výmluvným popisem života, který jsem vedl v hlubokém tichu jedné staré fary. A jelikož jsem měl tehdy více štěstí, než jsem zasluhoval, a získal jsem si jednoho či dva posluchače, jsem tu dnes znovu a chytám čtenáře za knoflík u kabátu, abych mu vyprávěl o třech letech, jež jsem strávil na celnici. Příklad daný slavným „P. P., úředníkem této farnosti“ nebyl nikdy následován věrněji. Pravdou však zřejmě je, že když autor vrhá své listy do větru, neoslovuje jimi mnohé, kteří by jeho svazek odhodili nebo nikdy neotevřeli, nýbrž onu malou část čtenářů, kteří mu budou rozumět lépe než většina jeho spolužáků či vrstevníků. Někteří spisovatelé zacházejí v tomto směru velmi daleko: vydávají v plen odhalení, která jsou tak důvěrná, že by bylo záhodno obracet se v nich pouze a výhradně k jedinému srdci a mysli, jež jsou schopny je pochopit. Počínají si, jako by tištěná kniha vypuštěná do širého světa měla s jistotou nalézt fragment oddělený od spisovatelovy osobnosti a uzavřít kruh jeho

existence tím, že tuto jednu část přivede k obcování s ostatním celkem. Není ale slušné hovořit o všem, a to ani tam, kde hovoříme neosobně. Ale protože myšlení je ztuhlé a vyjadřování otupělé, necítí-li řečník vůči posluchačům nějaké skutečně upřímné pouto, může být omluvitelné si představit, že když mluvíme, naslouchá nám laskavý a chápavý přítel, byť ne ten nejbližší. Když se pak naše přirozená zdrženlivost rozplyne na slunci tohoto hřejivého dojmu, můžeme v klidu probírat okolnosti kolem nás, a dokonce i nás samé, aniž bychom stáhli závoj ze svých nejskrytějších tajemství. Zdá se mi, že v tomto rozsahu a v těchto mezích může být autor autobiografický, aniž by porušil to, čím je povinen čtenářům nebo sobě samému.

Ukáže se také, že tato má črta o celnici má žánrovou vlastnost, která je v literatuře vždy uznávána, neboť vysvětluje, jak se mi dostala do rukou velká část následujících stránek, které budete číst, a podává důkazy o pravosti vyprávění v nich obsaženého. Skutečným důvodem, proč jsem vešel v osobní vztah s veřejností, je má touha zaujmout své pravé postavení, které je s ohledem na nejdelší z příběhů, jež tvoří můj svazek, jen o málo více než postavením redaktora. Vzhledem k tomu, že mi jde především o tento cíl, považoval jsem za přípustné, abych několika dodatečnými tahy zprostředkoval vyobrazení způsobu života, který dosud nebyl vylíčen, a to spolu s několika postavami, jež v něm vystupují a mezi něž se autor náhodou zařadil.

V mém rodném městě Salemu, až na samém konci přístavního mola, které bylo před půlstoletím za dávných časů Kinga Derbyho velmi rušné, ale nyní se prohýbá pod tíhou rozpadajících se dřevěných skladišť a nevykazuje téměř žádné známky obchodního ruchu, ledaže uprostřed zádumčivé přístavní hráze zakotví nějaká bárka nebo brigá, z níž se vykládají usně, nebo blíže jejímu začátku nějaký škuner z Nového Skotska shazuje náklad palivového

dříví – tedy jak řečeno, na samém kraji tohoto zchátralého přístavního mola, které bývá často zatopeno přílivem, stojí prostorná cihlová budova. Z oken průčelí se naskýtá méně potěšující podívaná na zadní stranu řady budov, jejichž základnu lemuje neprospívající tráva coby stopa, kterou u přístavního mola zanechal běh mnoha fádnic let. Na nejvyšším místě střechy se každé odpoledne přesně tři a půl hodiny třepotá ve větru nebo zplihle visí za bezvětří prapor republiky s třinácti pruhy, avšak ubíhajícími svisle, což značí, že se nejedná o vojenský, nýbrž o civilní úřad vlády strýčka Sama. Průčelí zdobí portikus: pětacet dřevěných sloupů podpírá balkon, pod nímž se nachází široké žulové schodiště sestupující směrem k ulici. Nad vchodem se vznáší ohromný exemplář americké orlice s roztaženými křídly a štítem na prsou, a pokud si dobře vzpomínám, v obou pařátech drží svazek propletených blesků a ostnatých šípů. Zdá se, že tento nešťastný pták s divokostí vlastní jeho druhu ohrožuje neškodnou komunitu svým zuřivým pohledem a zobákem a celkově bojovným postojem; zdá se, že zejména varuje všechny občany, kteří dbají o svou

bezpečnost, před vniknutím do prostor, které zastíňuje svými křídly. Vzдор tomu, jak divoce ta federální orlice vypadá, hledá mnoho lidí právě v tuto chvíli pod jejími křídly útočiště; nejspíš si představují, že její hebká hrud' skýtá příjemné teplo jako pokrývka z prachového peří. Dotyčná orlice však není ani v nejlepším rozpoložení kdovíjak něžná a dříve či později – spíše dříve než později – je s to shodit své neopeřené potomstvo na zem tím, že je škrábne drápem, klovne zobákem nebo bolestivě zraní ostnatými šípy.

Dlažba kolem výše popsané stavby – kterou můžeme také ihned označit jako přístavní celnici – má ve spárách mezi kameny dostatek trávy na to, aby bylo patrné, že v poslední době nebyla žádným hojně navštěvovaným střediskem obchodu. V některých měsících se však některá dopoledne obchoduje poměrně čile. Za takových dnů se starší občané možná rozpomínají na dobu před poslední válkou s Anglií. Salem tehdy skutečně zasluhoval pojmenování přístav. Nebyl opovrhován, jako je tomu dnes, místními obchodníky a rejdaři, kteří nechávají své doky chátrat, zatímco jejich kargo ponenáhlu a zbytečně rozšiřuje mohutný příliv obchodu v New Yorku či Bostonu. Když v takové dny dopoledne připlují tři čtyři lodě naráz – obvykle z Afriky nebo Jižní Ameriky – nebo když se chystají zvednout kotvy, bývají často slyšet spěšné kroky na stupních žulového schodiště. V celních kancelářích můžete – ještě dřív než jeho vlastní žena – pozdravit kapitána, který právě vplul do přístavu, s pletí ošlehanou mořským větrem a s lodními dokumenty v odřené plechové krabici pod paží. A zde už také přichází majitel lodi, veselý či zachmuřený, vlídný nebo nasupený, podle toho, zda byl splněn cíl právě uskutečněné plavby a loď přivezla zboží, které se obratem promění ve zlato, nebo zda má podpalubí zatarasené veteší, kterou nikdo nekoupí. K celnici se také blíží energický mladý příručí – zárodek ustaraného rejdaře s nakrabaceným

čelem a prošedivělým vousem –, který přichází obchodu na chuť jako vlčí mládě krvi a již riskuje lodní náklad svého zaměstnavatele, ačkoli by si měl raději pouštět lodičky na mlýnském rybníce. Toto prostředí oživuje také námořník, který se chce vrátit na moře a hledá práci, nebo jiný, který právě vystoupil na břeh, bledý a zesláblý, a domáhá se nemocničního lístku. Nesmíme zapomenout ani na kapitány malých rezavých škunerů, které přivázejí palivové dříví z britských provincií; na tu bandu drsně vyhlízejících mořských vlků, kteří sice postrádají podnikavé vystupování Yankeeů, ale i tak nemalou měrou přispívají k tomu, že se místní skomírající obchod drží nad vodou.

Když všechny tyto figurky utvořily hlouček, jak se někdy stávalo, přičemž k pestrosti skupiny přispívaly všelijaké další, celnice se načas proměnila ve vzrušující jeviště. Častěji jste však při stoupání po schodech zaznamenali – v letním období u vchodu, za zimního či nepříznivého počasí v příslušných místnostech – řadu ctihodných starců sedících na staromódních židlích, jež se nakloněné na zadních nohách opíraly o zeď. Většinu času ti dobří muži spali. Někdy jste je však mohli slyšet, jak spolu rozmlouvají hlasy, které byly směsicí hovoru a chrupání, a s tím nedostatkem energie, který je charakteristický pro obyvatele chudobinců a vůbec veškeré lidské bytosti, jejichž živobytí závisí na milodarech, teplém úředním místečku nebo všelichems jiném, jen ne na jejich osobním a nezávislém snažení. Tito staří pánové – sedící stejně jako Matouš při vybírání cla, i když nebylo pravděpodobné, že by byli shodně s ním povoláni k apoštolskému poslání – byli celními úředníky.

Kromě toho se po levé ruce při vstupu hlavním vchodem nachází jistá místnost neboli kancelář, která má asi patnáct čtverečních stop a dosahuje impozantní výšky; ze dvou klenutých oken je vidět na výše zmíněné zchátralé přístaviště a ze třetího přes úzkou uličku na část Derby Street. Všechna

tři skýtají výhled na krámky hokynářů, přístipkářů, obchodníků s laciným šatstvem a potřebami pro námořníky, u jejichž dveří je obvykle vidět rozesmáté klábosící hloučky starých protřelých námořníků a dalších přístavních krys, které se obvykle potulují přístavní čtvrtí. Samotná místnost je pokrytá pavučinami a vinou zašlé výmalby působí neutěšeně. Podlaha je vysypaná šedivým pískem, který se jinde už dávno nepoužívá, a z celkové zanedbanosti lze snadno usuzovat, že se jedná o svatyni, do níž mají ženské se svým čarodějným náčiním v podobě smetáků a košťat přístup jen zřídka. Co se týče nábytku, jsou tu kamna s ohromně velkou rourou do komína, starý borovicový stůl a u něj třínohá stolička, dvě tři židle s dřevěným sedátkem, nesmírně vetché a rozvrzané, a – abychom nezapomněli na knihovnu – na několika policích leží veletucty svazků se zákony Kongresu a sbírkou celních předpisů. Stropem prochází plechová trubka, která slouží jako prostředek hlasové komunikace s ostatními částmi budovy. A tady, vážený čtenáři, jsi asi před šesti měsíci mohl rozpoznat téhož člověka, jak přechází z kouta do kouta nebo posedává na stoličce s dlouhýma nohama, s loktem opřeným o stůl, a bloudí očima shora dolů po sloupcích ranních novin, který tě přivítal ve své přívětivé malé pracovně v západním křídle Staré fary, kterou skrze vrbové větvení tak příjemně prozařovalo slunce. Ale kdyby ses ho tam vydal hledat dnes, marně by ses na inspektora z frakce demokratických radikálů vyptával. Metla vládní reformy ho vymetla z jeho úřadu a jeho funkci teď zastává a jeho platem si mastí kapsu ctihodnější nástupce.

Toto staré město Salem – mé rodiště, ač jsem v dětství i dospělosti žil od něho značně vzdálen – má či mělo nad mými city moc, jejíž sílu jsem si za svého pobytu zde vůbec neuvědomoval. Je třeba říct, že v jeho současné podobě – s jednotvárným rovným povrchem zastavěným převážně dřevěnými domky, z nichž se málokterý může pyšnit

architektonickou krásou, s nepravidelnostmi, které nejsou vůbec malebné ani osobité, nýbrž jen podtrhují jeho nudnost, s dlouhou ospalou hlavní ulicí, která se líně táhne napříč celým poloostrovem s Šibeničným vrchem a Novou Guineou na jednom konci a s výhledem na chudobinec na druhém – mé rodné město není zrovna přitažlivé. Kdybychom měli brát v úvahu pouze jeho vzhled, bylo by zrovna tak rozumné vytvořit si sentimentální náklonnost k neuspořádané šachovnici. Ale přestože jsem jinde vždy šťastnější, chovám ke starému Salemu cit, u něhož se musím z nedostatku lepšího výrazu spokojit s tím, že ho nazývám láskou. Tento cit lze pravděpodobně připsat hlubokým a věkovitým kořenům, které můj rod zapustil do této půdy. Je tomu již téměř dvě a čtvrt století od chvíle, kdy se první Brit a nejprvnější vystěhovalec mého jména objevil v divoké a lesy oběhnané osadě, jež se mezitím rozrostla v město. A zde se rodili a umírali jeho potomci a svou zemitou podstatu mísili s půdou, takže nemalá její část je nutně spřízněna se smrtelnou schránkou, v níž tu po krátký mně vyměřený čas procházím ulicemi. Částečně je tedy náklonnost, o níž mluvím, pouhou pudovou přichylností prachu k prachu. Málokdo z mých krajanů může vědět, oč se jedná; a protože časté přesazování je snad lidskému houfci prospěšnější, nemusí toho litovat.

Tento pud však má i svou morální hodnotu. Postava onoho prvního předka, oděná rodinnou tradicí do mlhavě temného majestátu, se v mých chlapeckých představách objevovala, co si pamatuji. Pronásleduje mne dodnes a vyvolává ve mně cosi jako pocit důvěrného spojení s minulostí, o níž mohu jen stěží tvrdit, že s ní Salem ve své současné tvářnosti má něco společného. Připadá mi, že zásluhou toho vážného, vousatého praotce v sobolím plášti a s kloboukem ve tvaru cukrové homole, který přišel do těchto končin tak dávno s biblí a mečem, tak důstojně si vykračoval neudusanou ulicí a stal se tak významnou osobností

ve válce i v míru, mám v tomto městě větší domovské právo. Rozhodně se o to právo přičinil více než já, neboť mé jméno je zde zřídka slyšet a mou tvář téměř nikdo nezná. On byl vojákem, zákonodárcem, soudcem; jedním z vůdců církve. Měl veškerý příznačné vlastnosti puritánů, ty dobré i ty špatné. Byl též nenávisným pronásledovatelem, jak dosvědčují kvakeři, kteří si ho připomínají ve svých dějinách a vyprávějí o nelítostné krutosti, s níž ztrestal jednu ženu z jejich sekty, kteréžto vyprávění, jak se obáváme, přetrvá v paměti déle než všechny jeho lepší skutky, byť jich bylo mnoho. Rovněž jeho syn zdědil štvavého ducha a při mučení čarodějnic se zviditelnil tou měrou, až se dá právem říct, že na něm ulpěla jejich krev. Tato poskvrna je vskutku tak nesmazatelná, že jeho staré vysušené kosti na pohřebišti v Charter Street musejí být dosud zrudlé, pokud se nerozpadly v prach! Nevím, zda tito moji předkové pomysleli na to, aby se káli a prosili nebesa o odpuštění za své krutosti, či zda nyní sténají pod jejich těžkými následky v nějaké jiné existenci. V každém případě já, pisatel těchto řádků, беру jejich hanbu na sebe a modlím se, aby veškeré kletby, které na sebe přivolali – všechny ty, o nichž jsem slyšel a které by mohly být potvrzeny dlouholetými útrapami našeho rodu –, byly z nich nyní i do budoucna sňaty.

Oba ti přísní a zachmuření puritáni by však nepochybně považovali za dostatečnou odplatu za své hříchy to, že po tolika letech starý kmen rodového stromu, nesoucí tolikerý úctyhodný mech, vyhnal jako svou nejvyšší ratolest takového budižkničemu, jako jsem já. Žádný z úmyslů, který jsem kdy choval v srdci, by neuznali za hodna chvály; žádný můj úspěch – jestliže se můj život mimo domácí kruh kdy zaskvěl úspěchem – by nenahlíželi jinak než jako bezcenný, ne-li přímo hanebný. „Co je vlastně zač?“ ptá se šepetem jeden šerý stín mých předků toho druhého. „Spisovatel povídkových knížek! Jaképak je tohle životní povolání – co-

pak je tohle řádný způsob, jak oslavovat Boha nebo být prospěšný lidstvu své doby a pokolení? Vždyť to by ten odrodilec mohl zrovna tak být potulným muzikantem!“ Takové komplimenty si o mně přes propast času vyměňují dva moji prapradědečkové! Ale ať si mnou pohrdají jak chtějí, přece se některé silné rysy jejich povah propletly s těmi mými.

Náš rod, založený těmito dvěma horlivými a energickými muži v nejranějším dětství a nejútlejším věku města, žije zde od té doby dodnes, a vždy v úctyhodném postavení; pokud vím, nikdy nebyl znectěn jediným nehodným příslušníkem; ale na druhou stranu se po těch prvních dvou generacích zřídka kdy vyznamenal nějakým pamětihodným činem, ba ani si nečinil nárok na to, aby se o něm veřejnost dozvěděla. Postupně jeho příslušníci upadli téměř v zapomnění, jako se tu a tam některé staré domy v ulicích zasypávají skoro až po okapy navážkou nové půdy. Synové následují otce a už více než sto let vyplouvají na moře. A v každé generaci odcházel z lodní zádi do suchozemského důchodu prošedivělý kapitán, zatímco čtrnáctiletý hoch zaujímal dědičné místo u paty hlavního stěžně a čelil slané vodní tříšti a vichřici, jež zuřivě dorážely na jeho otce a děda. I ten hoch přešel v pravý čas z příďového podpalubí do kapitánské kajuty, prožil bouřlivé období mužnosti a vrátil se ze svých toulek světem, aby zestárl a zemřel a smísil svůj prach se zemí, kde se narodil. Toto dlouhé spojení rodiny s jedním místem jakožto rodištěm i pohřebištěm vytváří mezi lidským tvorem a daným místem spřízněnost, která je zcela nezávislá na půvabu kraje nebo mravech, jež se v něm pěstují. Není to láska, nýbrž pud. Nový obyvatel – který sám přišel z cizí země nebo jehož otec či děd sem přišli odjinud – má jen mizivý nárok na to, aby byl nazýván Salemanem; nemá ani ponětí o houževnatosti, s jakou starousedlík, přes něhož se tiše valí už třetí století, lpí jako ústřice na místě, kde se usadila celá pokolení jeho rodu. Vůbec nezáleží na tom,

že mu toto město nepřináší radost, že má tak akorát starých dřevěných domků, bláta a prachu, že je znuděn touto nízkou nadmořskou výškou a místními náladami, chladným východním větrem a ještě chladnějším společenským ovzduším – to vše a veškeré další nedostatky, které vidí nebo které si dokáže představit, na tom nic nemění. Kouzlo trvá a působí stejně silně, jako by toto rodné místo bylo pozemským rájem. A tak je tomu i se mnou. Cítil jsem téměř jako osud, že se mi Salem stane domovem, takže podobu v obličeji a smýšlení, které odjakživa patřily ke známým rysům starého města – vždy když jeden představitel rodu ulehł do hrobu, jiný převzal stráž a pochodoval hlavní ulicí –, budou ve starém městě přítomny znovu po celý můj krátký život. Nicméně právě tento sentiment svědčí o tom, že dotyčné pouto se stalo nezdravým a je načase je rozeznout. Lidská přirozenost nebude stejně jako brambora prospívat, bude-li zasazena a po příliš dlouhou řadu generací přesazována do téže vyčerpané půdy. Moje děti už mají jiná rodiště, a pokud jsou jich osudy v mé moci, zapustí kořeny v nezvyklé zemi.

Když jsem opustil Starou faru, byla to hlavně tato podivná, pohodlná a neradostná připoutanost k rodnému městu, co mě přimělo k tomu, abych přijal místo v cihlové budově strýčka Sama, ačkoli jsem mohl udělat stejně dobře, ba i lépe, kdybych se uchýlil někam jinam. Osud se mne znovu zmocnil. Nebylo to poprvé ani podruhé, co jsem ze Salemu odešel – jak se zdálo, natrvalo –, ale přesto jsem se vrátil jako falešný peníz, nebo jako by Salem byl pro mne nevyhnutelným středem světa. Jednoho krásného rána jsem tedy s pověřením z nejvyšších míst v kapse vystoupal po žulových schodech a byl představen sboru pánů, kteří mi měli pomáhat v důležité funkci vrchního inspektora celního úřadu.

Velmi pochybuji – nebo spíše nepochybuji vůbec –, že by nějaký veřejný činitel Spojených států, ať už civilní nebo

vojenský, měl kdy pod sebou sbor veteránů tak patriarchálního věku, jako byl ten, s nímž jsem si musel vystačit já. Sotva jsem se na ně podíval, bylo mi okamžitě jasné, kde pobývá „nejstarší obyvatel“. Po více než dvacet let před touto epochou chránilo nezávislé postavení celního výběrčího salemskou celnici před vírem politických zvratů, které činí funkční období obecně tak vratkým. Jako důstojník – a jeden z nejznamenitějších vojáků v Nové Anglii – stál neochvějně na piedestalu své statečné služby; a jelikož si byl jist moudrou liberálností vlád, za nichž zastával svůj úřad, byl zárukou svým podřízeným v nejedné hodině nebezpečnosti a administrativního zemětřesení. Generál Miller byl radikálně konzervativní; muž, na jehož laskavou povahu měl nemalý vliv zvyk; silně lnul ke známým tvářím a jen nerad se dával pohnout ke změnám, i když mohly přinést nesporné zlepšení. Když jsem se tedy ujal vedení svého úřadu, nalezl jsem na místě toliko několik starých lidí. Většinou to byli bývalí námořní kapitáni, kteří poté, co zbrázdili všechna moře a odolali bouřlivé vichřici života, dopluli nakonec do tohoto klidného útočiště, kde je kromě občasné hrůzy z prezidentských voleb rušilo máloco a kde všichni do jednoho získali nový život. I když v žádném případě nepodléhali stárnutí a nemocem stáří méně než jejich bližní, měli zřejmě nějaký talisman, který smrt držel na uzdě. Dva tři z nich, jak jsem byl ujistěn, trpěli dnou a revmatismem nebo snad byli upoutáni na lůžko, a tak se v kancelářích skoro neukázali, jak je rok dlouhý; avšak po zimě strávené v letargii, loudavě vylézali na teplé květnové nebo červnové slunce, lenošivě se věnovali tomu, čemu říkali služba, a když se jim zachtělo nebo jim to bylo vhod, odšourali se zas do postele. Musím se přiznat, že mým přičiněním se nedjednomu z těchto ctihodných služebníků republiky úřední život zkrátil. Po mém zakročení jim bylo dovoleno, aby si odpočali od své namáhavé práce, a brzy poté – jako by je při

životě udržovala jen jejich horlivost ve službě vlasti, o čemž jsem pevně přesvědčen – se odebrali do lepšího světa. Je mi zbožnou útěchou, že mým zásahem jim byla poskytnuta dostatečná lhůta k pokání za špatné a úplatné praktiky, do nichž musí samozřejmě upadnout každý celník. Ani přední, ani zadní vchod celnice neotevívá cestu k ráji.

Většina mých úředníků byli whigové. Pro jejich ctihodné bratrstvo bylo štěstím, že se jejich nový vrchní inspektor nemíchal do politiky, a přestože byl v zásadě loajální k principům demokracie, za své postavení nevděčil žádné politické straně. Kdyby tomu bylo bývalo jinak – kdyby byl na tento vlivný post dosazen politik, jenž by se podjal snadného úkolu čelit výběřčímu, náležejícímu ke straně whigů, jemuž různé neduhy bránily v osobním vedení úřadu –, sotva by se ve staré ekipě našel muž, jenž by v úřadě vystačil s dechem ještě měsíc poté, co by anděl zhoubce vystoupal po schodech celního úřadu. Podle vžitých pravidel v těchto věcech by u politika bylo bývalo bezmála povinností přivést všechny ty zbělelé hlavy pod sekeru gilotiny. Bylo nadmíru jasné, že se tito staří pánové obávají nějaké podobné nezdvořilosti z mé strany. Rmoutilo mě a zároveň mě bavilo pozorovat, s jakým strachem uvítali můj příchod; vidět, jak tvář rozrytá vráskami, ošlehaná půlstoletím bouří bledne při pohledu na tak neškodného tvora, jako jsem já; slyšet, když mne některý oslovil, jak se mu třese hlas, který byl za dávných dob zvyklý ochraptěle řvát do hlásné trouby tak, že by vyděsil i samotného Borea a ten by umlkl. Tito vynikající staříci věděli, že podle všech zavedných pravidel – a pokud jde o některé z nich, zatížení vlastní nedostatečnou obchodní výkonností – by měli uvolnit místo mladším, politicky pravověrnějším a vůbec způsobilejším sloužit našemu společnému strýci. Já jsem to věděl také, ale nikdy jsem v sobě nenašel sílu, abych se tím řídil. K mé velké hanbě, a to zaslouženě, a ke značné škodě mého úřední-

ho svědomí se proto za mého úřadování tito staří mužové potloukali po přístavišti a šourali nahoru dolů po schodech před budovou celnice. Hodně času také strávili pospáváním ve svých obvyklých koutech na židlích opřených o stěnu, ale jednou dvakrát za odpoledne se probouzeli, aby se navzájem nudili tisícerým opakováním starých námořnických historek a vyčpělých vtipů, které se mezi nimi staly příslovečnými hesly.

Myslím, že se brzy ukázalo, že nový inspektor nikomu moc škodit nebude. A tak ti staří dobří pánové, šťastně si vědomi toho, že jsou užiteční – když už ne naší milované vlasti, tak alespoň sami sobě –, plnili s lehkým srdcem různé úřední formality. S bystrým pohledem za brýlemi nahlíželi do podpalubí lodí, kvůli maličkostem tropili náramný povyk a jindy zas byli kupodivu nevšímaví, takže jim mezi prsty proklouzly daleko větší věci. Kdykoli k takovému nedopatření došlo – když byl třeba v pravé poledne před jejich nicnetušícími nosy propašován na břeh náklad cenného zboží –, nic nemohlo předčít bdělost a pohotovost, s nimiž se jali zavírat, zamykat na dva západy a plombovat páskou a pečetním voskem kdejaký otvor provinilé lodi. Člověk mohl nabýt dojmu, že namísto pokárání za jejich předchozí nedbalost, když už k neštěstí došlo, si případ žádá spíše pochvalu za jejich chvályhodnou opatrnost a vděčné uznání za pohotovou horlivost ve chvíli, kdy už nebylo možné nic napravit.

Nejsou-li lidé nadobyčej nepříjemní, mám ten pošetilý zvyk, že se k nim chovám laskavě. Vrchu v mých očích nabývají obvykle lepší stránky lidské povahy, jestliže dotyčný člověk nějaké lepší stránky má, a podle těchto příznaků rozeznávám lidi. Jelikož většina těch starých celníků měla dobré povahové rysy a jelikož můj postoj k nim, otcovský a ochranitelský, byl příznivý pro růst přátelských citů, brzy jsem si je všechny oblíbil. Bylo příjemné poslouchat je za

letních dopolední – kdy spalující horko, které téměř rozpouštělo zbylé příslušníky lidského rodu, pouze příjemně zahřívalo jejich zpola ztuhlá těla –, jak spolu rozprávějí u zadního vchodu, usazení v řadě na nakloněných židlích opřených jako obvykle o zeď, zatímco jim na rtech tají zamrzlé vtipy minulých pokolení a spolu se smíchem se perlivě řinou ven. Rozjařenost starých lidí má navenek mnoho společného s veselostí dětí; intelekt a stejně tak vrozený smysl pro humor s ní mají pramálo společného – v obou případech se jedná o odlesk, který se míhá po povrchu a propůjčuje slunečně rozradostnělý vzhled jak zelené větvi, tak šedivému trouchivějšímu kmeni. V jednom případě je to však skutečný sluneční svit, kdežto v druhém se podobá spíše fosforeskování trouchnivějšího dřeva.

Čtenář si musí uvědomit, že by bylo krutou nespravedlností, kdybychom o všech mých vynikajících starých přátelích tvrdili, že propadli stařecké dětinskosti. Předně nebyli moji pomocníci všichni do jednoho staří. Byli mezi nimi i muži v plné síle a v nejlepších letech, zřejmě zdatní a energičtí, způsobili k čemuśi lepšímu, než byl povalečský a podřízený způsob života, do něhož je uvrhla nešťastná konstelace hvězd. A navíc se někdy ukázalo, že bílé kadeře stáří jsou doškovou střechou, jež zakrývá zdravou rozumovou konstrukci. Ale co se týče většiny mého sboru veteránů, jistě neprovedu nic zlého, označím-li je za spolek nudných starých lidí, kteří ze svých rozmanitých životních zkušeností nenashromáždili nic, co by stálo za zachování. Jako by zahodili všechno zlaté zrno praktické moudrosti, k jehož sklizni měli tolik příležitostí, a jako by své vzpomínky naplnili co nejpečlivěji plevami ovsu. S mnohem větším zájmem a vroucností vyprávěli o své ranní snídani nebo o včerejším, dnešním či zítřejším obědě než o ztroskotání lodi, které prožili před čtyřiceti nebo padesáti lety, a o všech těch divech světa, jichž byli v mládí očitými svědky.

Otcem celního úřadu – patriarchou nejen tohoto malého úřednického sboru, ale troufám si říct, že i veškerého úctyhodného stavu celních dohlížitelů v celých Spojených státech – byl jistý, nastalo jmenovaný dohlížeč. Dalo by se právem říct, že je legitimním dítkem celního systému, „barveným ve vlně“ nebo spíše narozeným v purpuru, neboť jeho otec, za revoluce plukovník a předtím výběrčí cel v přístavu, pro něho ten úřad zřídil a dosadil ho tam v dobách tak vzdálených, že dnes si na ně pamatuje už jen málokdo. Když jsem se s tím dohlížitelem seznámil, bylo mu asi osmdesát let a jistě patřil mezi nejpodivuhodnější příklady věčně svěžího stáří, jaké byste měli šanci objevit při celoživotním hledání. Se svou růžolící tváří, podsaditou postavou, elegantně oděnou do modrého kabátu s lesklými knoflíky, se svou ráznou a energickou chůzí a zdravím kypícím zevnějškem nepůsobil dojmem mladého muže, ale jako člověk, který je novátorským výtvozem matky přírody a jehož se stáří ani churavost nemohly dotknout. Jeho hlas a smích, jež se neustále rozléhaly celníci, neměly s třasavým a skřehotavým projevem starců nic společného a vyražely mu z plic jako kohoutí kokrhání nebo troubení polnice. Hledělo-li se na něho prostě jako na živočicha – a jinak se na něho téměř ani nedalo pohlížet –, představoval přímo chvályhodného tvora, protože jeho organismus byl naprosto zdravý a zdatný, a v tomto požehnaném věku schopný užívat si všech nebo téměř všech požitků, po nichž kdy bažil nebo na něž pomyslel. Bezstarostný a zabezpečený život na celnici, pravidelný příjem a jen mírné a zřídkaové obavy z propuštění nepochybně přispěly k tomu, že na něm čas nezanedával hluboké stopy. Původní a mocnější příčiny jeho dlouhodobé vitality však spočívaly ve vzácné dokonalosti jeho přirozené podstaty, ve skrovné míře intelektu a velmi nepatrné příměsi morálních a duchovních složek. Těchto posledních vlastností bylo věru jen tolik, aby

starý pán nechodil po čtyřech. Neměl ani živé myšlení, ani hloubku citů, ani překážející útlocitnost: zkrátka nic než pár všedních pudů, které podporovány veselou letorou, jež nevyhnutelně vyvěrala z jeho tělesné pohody, vcelku slušně a přijatelně nahrazovaly u něho srdce. Byl manželem tří žen, které všechny dávno zemřely, a otcem dvaceti dětí, které se v různém věku dětství nebo dospělosti většinou rovněž obrátily v prach. Člověk by se domníval, že tedy zakusil dost smutku na to, aby i tou nejradostnější letoru pronikl skrz naskrz chmurný nádech. Ne tak u našeho starého dohlážete! Jediný krátký povzdech stačil, aby z něj celá tíha těchto neutěšených vzpomínek spadla. Hned v příštím okamžiku byl připraven bavit se jako malý chlapec, který ještě chodí v šatičkách; mnohem připravenější než jemu podřízený úředník, který ve svých devatenácti letech byl výrazně starší a váženější než on.

Tohoto patriarchálního starce jsem myslím pozoroval a zkoumal se zvědavějším zájmem než kteréhokoli jiného lidského tvora, který se mi tam naskytl. Byl to vskutku vzácný úkaz, v jednom ohledu tak dokonalý, a v každém jiném tak povrchní, tak klamný, tak neuchopitelný – tak naprosto nicotný. Dospěl jsem k závěru, že nemá duši, srdce ani rozum; jak už jsem řekl, nic než pudy: a přece bylo těch několik málo prvků jeho povahy poskládáno tak umně, že žádný nedostatek trapně nevyrážel, ba z mé strany panovala naprostá spokojenost s tím, co jsem v něm nalézal. Bylo by bývalo obtížné – a bylo tomu tak – představit si, jak bude existovat na onom světě, natolik se jevil pozemský a smyslný, ale jeho vezdejší existence (připustíme-li, že měla skončit s jeho posledním vydechnutím) jistě nebyla nedobrým darem. Aniž by měl větší mravní odpovědnost než polní zvěř, měl starý podinspektor větší volnost k radovánkám, a přitom byl stejně jako polní zvíře vyznamenán toutéž požehnanou výsadou, která je chrání před bezútěšností a chmurami stáří.

V jedné věci měl oproti svým čtyřnohým bližním značnou výhodu: byl totiž schopen rozpomenout se na dobré večere, jejichž požívání nemálo přispívalo k jeho životnímu blahu. Gurmánství bylo jeho velmi příjemnou vlastností a slyšet ho mluvit o pečení povzbuzovalo chuť k jídlu stejně jako naložená okurka nebo ústřice. Jelikož se nemohl pochlubit ani jediným ušlechtlejším povahovým rysem, neobtěoval ani nepromrhal tím, že všechny své síly a důvtip věnoval potěšení a prospěchu svého chřtánu, žádné své duchovní nadání, a proto jsem ho vždy rád a s uspokojením poslouchal, když obšírně rozprávěl o rybách, drůbeži a řezníkově mase a o nejvhodnějších způsobech jejich přípravy. Bez ohledu na to, jak časově vzdálené byly zmíněné hostiny, jeho rozpomínání na dobré jídlo jako by člověku přivádělo pod nos vůni vepřového nebo krocana. Na patře mu vyvstávaly chutě, které tam přetrvaly nejméně šedesát nebo sedmdesát let, a byly zřejmě stále stejně čerstvé jako chuť skopové kotlety, kterou právě zhltl k snídani. Slýchal jsem ho pomlaskávat nad večeremi tak dávnými, že všichni jeho ostatní spolustolovníci už dávno sloužili za potravu červům. Bylo podivuhodné pozorovat, jak se před ním neustále vynořují příznaky minulých jídel, ne proto, aby se na něho zlobily nebo ho volaly k zúčtování, ale jako by mu projevovaly vděčnost za jeho tehdejší uznání a snažily se oživit nekonečnou řadu požitků, sice už vybledlých, ale přesto rozkošnických. Vzpomínal na křehkou hovězí svíčkovou, telecí zadní čtvrtku, vepřové žebírko, nějaké obzvlášť chutné kuře či znamenitě připraveného krocana, kteréžto pokrmy možná zdobily jeho stůl za časů Johna Adamse, kdežto veškeré pozdější osudy našeho národa a všechny události, které vrhly jas nebo stín na jeho vlastní pouť životem, přešly přes něho s účinkem pomíjivým jako letmý vánek. Hlavní tragickou událostí starcova života, pokud jsem mohl soudit, bylo zklamání z jisté husy, která žila a skonala

před nějakými dvaceti až čtyřiceti léty: byla to husa velmi slibných proporcí, ale jak se ukázalo až na stole, tak zarputile tuhá, že se do mrtvého těla nezařízł ani porcovací nůž a bylo potřeba sáhnout po sekerce a pilce.

Ale je načase tuto črtu ukončit, ačkoli bych se u ní rád zdržel podstatně déle, protože ze všech lidí, které jsem v životě poznal, hodil se právě tento muž pro funkci celního úředníka nejlépe. Z důvodů, které kvůli nedostatku místa nemohu uvést, většinu lidí tento zvláštní způsob života morálně poškodí. Našemu starému dohlížiteli nic takového nehrozilo, a kdyby měl v úřadě setrvat až do skonání věků, byl by stejně dobrý jako tehdy a každý večer by usedal ke stolu s nezmenšenou chutí k jídlu.

Existuje jedna podobizna, bez níž by má galerie portrétů z celnice zůstala podivně neúplná, kterou mi ale poměrně řídké příležitosti k pozorování umožňují načrtnout jen v hlavních obrysech. Patří přednostovi, našemu starému chrabrému generálovi, který po své skvělé službě v armádě a následné správě jednoho divokého západního území přišel před dvaceti lety sem, aby zde strávil sklonek svého pestrého a úctu zasluhujícího života. Tento statečný voják tehdy dovršil či dokonce překročil sedmdesátku a zbytek své pozemské pouti absolvoval obtížen neduhy, od nichž mu nedokázaly příliš ulevit ani válečné fanfáry jeho vzpružujících vzpomínek. Jeho noha, která bývala první při zteči, byla už vratká. Pouze s pomocí sluhy a s rukou ztěžka opřenou o železné zábradlí mohl zvolna a v bolestech vystoupat po schodech celnice, a lopotně se vleka chodbou dojít k svému obyklému křeslu u krbu. Tam sedával a s klidným a poněkud zachmuřeným výrazem civěl, jak lidé přicházejí a odcházejí uprostřed šustění papírů, jak se skládají přísahy, jak se probírají úřední záležitosti a jak plyne nezávazný kancelářský hovor. Zdálo se, že všechny ty zvuky a okolnosti působí na jeho smysly jen nezhřetelně a snad ani neproni-

kají do niterné sféry jeho rozjímání. Takto v klidu měl tvář mírnou a laskavou. Když se k němu s něčím obrátili, tváří mu prokmitl výraz zdvořilého zájmu, který dokazoval, že v jeho nitru pozůstává světlo, jehož paprsky zadržují toliko vnější stínidla jeho intelektuální lampy. Čím blíže jste pronikali k podstatě jeho mysli, tím se zdála zdravější. Ale jakmile už nemusel mluvit ani naslouchat – obojí ho stálo zjevné úsilí –, jeho tvář zas brzy nabyla původního klidného výrazu, který ostatně vůbec nebyl zasmušilý. Nebylo trapné pozorovat ten výraz, neboť ačkoli byl jakoby zastřen, neměl v sobě slabomyslnost chátrajícího stáří. Kostra jeho povahy, původně silná a důkladná, se ještě nerozpadla v trosky.

Pozorovat a určit jeho povahu byl však za takto nepříznivých podmínek úkol stejně obtížný jako si v představách nakreslit plán a znovu zbudovat nějakou starou pevnost – třeba Ticonderogu – podle obrazu jejich šedých rozvalin: tu a tam jsou snad hradby téměř neporušené, ale všude jinde je třeba jen beztvářý val, který se rozrdolil pod vlastní vahou a během dlouhých let míru a zanedbání zarostl travou a lezavým plevelem.

Když jsem se však na starého válečníka zahleděl se zálibením – neboť jakkoli byl styk mezi námi bezvýznamný, daly se mé city k němu, zrovna jako city všech dvounožců a čtyřnožců, kteří ho znali, ne neprávem takto nazvat –, rozeznával jsem hlavní rysy jeho podobizny. Vyznačoval se ušlechtilými a hrdinskými vlastnostmi, které svědčily o tom, že tento muž se neprosлавil pouhou náhodou, leč plným právem. Domnívám se, že jeho ducha nikdy nebylo možné charakterizovat neklidnou činorodostí, že v každém období jeho života byl zapotřebí impuls, který ho uvedl do pohybu, ale jakmile byl jednou vyburčován, máje před sebou překážky k překonání a přiměřený cíl k dosažení, nebyl mužem, jenž by se vzdal nebo selhal. Žár, který dříve

prostupoval jeho bytostí a který dosud nevyhasl, nebyl nikdy toho druhu, který vyšlehne a mihotavě vzplane, nýbrž spíše tmavorudým žářem železa v tavící peci. Váha, důkladnost, spolehlivost – ty byly výrazem jeho klidu i v takovém úpadku, který na něho předčasně dolehl v době, o níž mluvím. Ale už tehdy jsem si dokázal představit, že při nějakém vzrušení, které by mu proniklo hluboko do vědomí – při ryku polnice, dostatečně hlasitě na to, aby probudil veškeré jeho síly, které nebyly mrtvé, ale jen dřímající –, by tento muž byl dosud schopen setřást ze sebe své neduhy jako roucho nemocného, odhodit stařeckou hůl, chopit se bitevního meče a znovu se stát válečníkem. I v tak vypjaté chvíli by jeho chování zůstalo klidné. Takový výjev si však bylo možné vyvolat pouze v představách, nebylo možné s ním počítat a nebyl ani žádoucí. Stejně nepochybně jako v nezničitelných hradbách staré Ticonderogy, už prve citované jako nejvhodnější přirovnání, jsem v něm spatřoval stopy neochvějné vytrvalosti, která se v letech jeho mládí mohla v podstatě rovnat zarputilosti; stopy čestnosti, která stejně jako většina jeho vrozených vlastností byla poněkud těžkopádná a stejně nepoddajná a nezvladatelná jako tuna železné rudy; a stopy shovívavosti, kterou – ačkoli kdysi u Chippewa nebo pevnosti Erie vedl útok na bodáky – považuji za stejně opravdovou jako tu, která pohání kteréhokoli polemického zastávce moderní filantropie. Pokud vím, zabíjel lidi vlastní rukou – jistě padali jako stébla trávy pod máchnutím kosy při útoku, jemuž jeho duch propůjčil vítěznou sílu –, ale ať už tomu bylo jakkoli, nikdy neměl v srdci ani tolik krutosti, aby setřel pel zářivých barev z motýlího křídla. Nepoznal jsem dosud člověka, jehož vrozené laskavosti bych se dovolával s větší důvěrou.

Mnohé generálovy vlastnosti – a také ty, které nemalou měrou přispívají k věrnosti črty – se musely rozplynout nebo být zastřeny dříve, než jsem se s ním seznámil. Vlastnosti,

kteřé člověka jen krášlí, pomíjejí obvykle nejrychleji. Ani příroda nezdobí lidskou trosku květy nové krásy, které mají své kořeny a náležitou výživu pouze ve skulinách a trhlinách způsobených rozpadáním, ačkoli na zdech zničené pevnosti Ticonderogy rozsévá vytrvalý chejř. Ale i co se týče půvabu a krásy, přece jen se u něho našlo leccos, co stálo za povšimnutí. Závojem matné překážky si tu a tam prorazil cestu paprsek humoru a příjemně nám zazářil na tvářích. V generálově zálibě dívat se na květiny a vonět k nim se projevoval rys vrozeného jemnocitu, který se u mužů, když pomine dětství a mládí, objevuje jen zřídka. U starého vojáka by se dalo spíše předpokládat, že si cení jen krví zbroceného vavřínu, který mu korunuje čelo; leč hle, náš generál si prohlížel květiny zálibně jako dívka.

Tam u krbu tedy sedával starý chrabrý generál, kdežto inspektor – ačkoli se jen zřídka kdy ujímal obtížného úkolu zapříst s mím hovor, dalo-li se tomu vyhnout – rád postával opodál a pozoroval jeho klidnou, téměř klimbající tvář. Připadalo nám, že je od nás daleko, ačkoli jsme ho viděli ve vzdálenosti pouhých několika kroků, že je odloučený, ač jsme procházeli těsně kolem jeho křesla, a nedosažitelný, ačkoli jsme mohli vztáhnout paži a dotknout se jeho ruky. Je možné, že v myšlenkách vedl život skutečnější než v prostředí celního úřadu, pro něj tak nevhodném. Před vnitřním zrakem mu možná ožívaly změny formací při vojenské přehlídce, bitevní vřava, hrdinské fanfáry starého vojenského pochodu, které slýchal před třiceti lety, a podobné scény a zvuky. Mezitím vcházeli a odcházeli obchodníci a rejdaři, šviháčtí lodní sekretáři a neotesaní námořníci; ruch tohoto obchodního a celního života kolem něho nepřestával kolotat, ale nezdálo se, že by generála pojil s lidmi nebo jejich záležitostmi sebemenší vztah. Působil tam stejně nepatřičně jako starý meč – už zrezivělý, který se však kdy si blýskal v předním bitevním šiku a jehož čepel se dosud

jasně leskla – mezi kalamáři, složkami a mahagonovými pravítky na stole náměstka přednosta celnice.

Jedna věc mi hodně pomáhala oživit si a opětovně vytvořit obraz toho udatného vojáka z niagarských hranic, člověka prostého, ale skutečně průbojného. Byla to vzpomínka na tato jeho památná slova „Pokusím se, pane!“, která pronesl v hodině zoufale hrdinského činu a která byla prodchnutá ohněm a duchem novoanglické neohroženosti, jež si je jasně vědoma všech nebezpečností a všem také čelí. Kdyby byla v naší vlasti statečnost odměňována heraldickou poctou, byla by tato věta – jež se vysloví zdánlivě tak snadno, ale kterou vyřkl pouze on, máje před sebou tak nebezpečný a slavný úkol – tím nejlepším a nejvhodnějším heslem pro generálův erb.

K mravnímu a duševnímu zdraví člověka významně přispívá, když je veden k tomu, aby se stýkal s lidmi, kteří se mu nepodobají, kteří málo dbají o jeho zájmy a jejichž obor činnosti a schopnosti může ocenit jen tehdy, překročí-li hranice svých schopností. Mé životní osudy mi tuto výhodu často poskytl, ale nikdy plněji a ve větší rozmanitosti než za mého působení v úřadu. Zejména u jednoho muže jsem si díky pozorování jeho povahy utvořil novou představu o nadání. Jeho schopnosti byly jednoznačně schopnostmi obchodníka; byl pohotový, bystrý, s jasným názorem; měl bystrozrak, kterým dokázal prohlédnout i ty nejhorší zmatky a schopnost uspořádat věci tak, že obtíže zmizely jako mávnutím kouzelného proutku. Celní úřad, v němž vyrůstal od chlapeckých let, byl jeho polem působnosti a mnohé spletnosti úředních záležitostí, které tak obtěžují nezasevěné, před ním vyvstávaly s pravidelností dokonale soudržného celku. V mých úvahách představoval ideál své třídy. Byl vskutku duší celnice, nebo v každém případě hlavní hnací silou, která udržovala v chodu její všelijak se otáčející kolečka; neboť v instituci, jako je tato, kde jsou úřední-

ci dosazování proto, aby sloužili svému vlastnímu prospěchu a pohodlí, ale jen zřídka se zřetelem na způsobnost k vykonávané službě, musí nutně hledat jinde šikovnost, která jim není vlastní. A tak si náš muž s obchodním duchem přitáhl k sobě obtížné úkoly, s nimiž jsme se potýkali my ostatní, tak přirozeně, jako magnet přitahuje ocelové piliny. S mírnou povýšeností a laskavou shovívavostí vůči naší hlouposti – která takovému duchu musela připadat téměř zločinná – se jakoby nic pouhým dotykem prstu přičinil o to, že nepochopitelné bylo najednou jasné jako den. Obchodníci si ho cenili stejně vysoko jako my, jeho zasvěcení spolupracovníci. Jeho morální zásadovost byla dokonale ryzí: byla u něho spíše přírodním zákonem než svobodnou volbou či zásadou; a nemůže tomu být ani jinak, než že hlavní podmínkou tak pozoruhodně jasné a přesně fungující mysli, jako byla ta jeho, je poctivost a pravidelnost ve správě věcí. Skvrna na jeho svědomí v něčem, co spadalo do rámce jeho povolání, by takového člověka trápila docela podobně, ač mnohem větší měrou, jako chyba v účetní bilanci nebo inkoustová kaňka na úhledné stránce účetní knihy. V něm jsem se zkrátka setkal – a je to v mém životě vzácný případ – s člověkem, který byl dokonale uzpůsoben úřednímu místu, které zastával.

Takoví tedy byli někteří lidé, s nimiž jsem se teď ocitl pohromadě. Považoval jsem za dobrý úděl a vůli Prozřetelnosti, že jsem vržen do postavení, které se tak málo podobá mým dosavadním zvyklostem, a vážně jsem si předsevzal, že z něho vytěžu co možná největší prospěch. Po mém účastenství na dřině a neproveditelných plánech nepraktických bratří z Brook Farm, po třech letech pod vlivem ducha tak rafinovaného, jako byl Emerson, po divokých dnech volnosti strávených na Assabethu, kdy jsem se u ohně ze spadaných větví s Ellerym Channingem oddával fantastickým úvahám, po rozmluvách s Thoreauem o borovicích a indián-